

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania J. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 12 lutego 2025 r.,

zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 17 maja 2024 r., sygn. akt III AUa 594/23 upr.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z 17 maja 2024 r., III AUa 594/23 upr., w sprawie z odwołania J. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku, w przedmiocie ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, odrzucił skargę kasacyjną organu rentowego od wyroku tegoż Sądu z 25 stycznia 2024 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, że sprawa została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym w pierwszej i drugiej instancji z uwagi na wartość przedmiotu sporu niższej niż 20.000 zł zgodnie z art. 505¹ § 1 k.p.c. Z tej też przyczyny, zgodnie z art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c., skarga kasacyjna była niedopuszczalna.

Co prawda organ rentowy w skardze kasacyjnej wskazał, że wartość przedmiotu sporu wynosi 24.824,48 zł, jednakże Sąd Apelacyjny nie zgodził się z

tym stanowiskiem. Powołał się na art. 25 i 26 k.p.c., które wyznaczają tzw. regułę stałości wartości przedmiotu sporu w toku całego postępowania sądowego, co zapewnia w procedurze cywilnej właściwy tok postępowania, uniemożliwiając ustawiczne wszczynanie incydentalnych sporów dotyczących tej wartości. Jeśli zatem pozwany złożyłby ponowny wniosek o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu, to podlegać będzie on odrzuceniu w oparciu o omawiany przepis. Wskazana przez powoda wartość przedmiotu sporu, która nie została sprawdzona przez Sąd pierwszej instancji, pozostała aktualna w postępowaniu apelacyjnym, a następnie w postępowaniu kasacyjnym.

Dalej Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że postępowanie w sprawie w pierwszej instancji toczyło się w trybie uproszczonym, organ rentowy miał prawo złożyć zarzut w zakresie sprawdzenia przedmiotu sporu, czego nie zrobił. W apelacji pozwany nie określił wartości przedmiotu zaskarżenia. Zatem Sąd Apelacyjny ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia i uznał, że niniejsza sprawa powinna zostać rozpoznana w trybie uproszczonym.

Zażalenie na postanowienie w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej złożył organ rentowy. Zaskarżając je w całości, zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy: 1/ art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 2 pkt 3 w związku z art. 505¹ § 1 w związku z art. 505¹ § 2 pkt 4) w związku z art. 201 § 1 i 2 k.p.c. przez bezpodstawne odrzucenie skargi kasacyjnej pozwanego organu rentowego, podczas gdy Sąd Apelacyjny rozpoznał niniejszą sprawę nieprawidłowo w postępowaniu uproszczonym, bowiem nie mogła ona zostać rozpoznana w tym trybie, gdyż nie kwalifikowała się do takiego postępowania ze względu na wartość przedmiotu sporu i zaskarżenia przekraczającą 20.000 zł oraz nie zostało wydane i doręczone pozwanemu stosowne zarządzenie, a następnie postanowienie o skierowaniu sprawy do rozpoznania sprawy w postępowaniu uproszczonym, a zatem uznać należy, że sprawa nie została w ogóle rozpoznana przez Sąd Apelacyjny w tym trybie; 2/ art. 25 § 1 i § 2 w związku z art. 26 w związku z art. 130 § 1 k.p.c. przez ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia przez we własnym zakresie, podczas gdy wskazane przepisy, nie dają podstaw do takiego działania sądu, a jedynie upoważniają Sąd do sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia oznaczonej

przez skarżącego i zarządzenia w tym celu dochodzenia, a następnie wydania w tym zakresie stosownego postanowienia, które powinno zostać doręczone stronom.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniosł o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia, ewentualnie o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Oceniane w niniejszym postępowaniu zażalenie jest uzasadnione.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa, że (co do zasady) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia jedynie w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Regulacja ta bez wątpienia określa wyjątek od zasady, w myśl której skarga kasacyjna jako limitowany (i nadzwyczajny) środek zaskarżenia nie przysługuje w sprawach o prawa majątkowe (a takimi są przecież także sprawy o emeryturę i rentę oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego - por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z 27 września 2023 r., I UZ 5/23, LEX nr 3610344), w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż określona w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Kolejne przykłady spraw, w których skarga kasacyjna - ze względu na ich przedmiot - jest niedopuszczalna, zostały określone w art. 398² § 2 - 4 k.p.c. Wśród tych spraw art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. wymienia zaś sprawy rozpoznane w postępowaniu uproszczonym. Regulacja ta nie jest natomiast nowa, gdyż przewidywał ją już art. 392¹ § 2 pkt 3 k.p.c. obowiązujący w czasie, gdy środkiem zaskarżenia orzeczeń wydanych przez sąd drugiej instancji była kasacja, a nie jak obecnie - skarga kasacyjna. Nie może więc budzić wątpliwości, że jeśli sprawa została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, to skarga kasacyjna w takiej sprawie jest niedopuszczalna.

W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednak, że o tym, czy sprawa jest rozpoznawana (została rozpoznana) w postępowaniu uproszczonym, nie decyduje wyłącznie spełnienie (obiektywne) przesłanek z

art. 505¹ k.p.c., lecz znaczenie mają czynności stron, przewodniczącego lub sądu pierwszej instancji. Nie można bowiem uznać, aby samo spełnienie przesłanek z art. 505¹ k.p.c. przesądzało o tym, że sprawa została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym. Decydujące znaczenie ma to, czy sąd pierwszej instancji rzeczywiście zasadnie rozpoznał sprawę w tym postępowaniu. Może być bowiem tak, że sąd pierwszej instancji rozpoznał sprawę, w której były spełnione przesłanki z art. 505¹ k.p.c., w postępowaniu "zwykłym" i odwrotnie, rozpoznał w postępowaniu uproszczonym sprawę, która nie kwalifikowała się do rozpoznania w tym postępowaniu odrębnym.

Sprawa niniejsza została zakwalifikowana do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym z uwagi na wartość przedmiotu wartości przedmiotu sporu, która nie została oznaczona w odwołaniu wniesionym przez ubezpieczoną, a przewodniczący nie przeprowadził badania, o którym mowa w art. 201 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., do czego był przecież zobowiązany, skoro czynność ta, nie ma wyłącznie charakteru "organizacyjnoadministracyjnego", lecz jest czynnością procesową o istotnym znaczeniu.

Wartość przedmiotu zaskarżenia pierwszy raz została wskazana przez organ rentowy dopiero w skardze kasacyjnej na kwotę 24.824,48 zł.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego badanie wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej ma na celu sprawdzenie, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na minimalną wartość zaskarżenia wymaganą od skargi kasacyjnej według art. 398² § 1 k.p.c. i nie może być utożsamiane ze sprawdzeniem wartości przedmiotu sporu, o którym stanowią art. 25 i 26 k.p.c. O ile bowiem przepisy te wyrażają potrzebę ustabilizowania w postępowaniu cywilnym wartości przedmiotu sporu na potrzeby określenia właściwości rzeczowej sądu i wysokości należnych opłat sądowych, o tyle gdy chodzi o określenie wartości przedmiotu zaskarżenia na użytek ustalenia dopuszczalności skargi kasacyjnej potrzeba taka nie występuje, ważne jest natomiast, by rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy podlegały jedynie te skargi kasacyjne, których dopuszczalność przewidują przepisy procesowe, a nie niewłaściwe określenie wartości przedmiotu sporu przez stronę. W rezultacie nawet brak sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w apelacji nie eliminuje

możliwości weryfikacji prawidłowości podanej wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 marca 2018 r., II UZ 119/17, LEX nr 2456371; postanowienie Sądu Najwyższego z 11 września 2013 r., II UZ 45/13, LEX nr 1375203). Należy przy tym pamiętać, że sąd drugiej instancji nie tylko jest uprawniony, ale i zobowiązany do sprawdzenia - w razie wątpliwości - wskazanej w skardze wartości przedmiotu zaskarżenia. Uprawnienie sądu obejmuje nie tylko skontrolowanie danych składających się na tę wartość, lecz także sposobu jej obliczenia, natomiast nie nakłada powinności jej samodzielnego ustalania. W sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe, zwrócenie się do organu rentowego o ustosunkowanie się do wskazanej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia jest uprawnionym sposobem jej weryfikacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2011 r., II UZ 27/11, LEX nr 1106736).

Wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są co do zasady sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej.

Sąd ma obowiązek sprawdzić wartość przedmiotu zaskarżenia wskazaną przez skarżącego. W takim wypadku podstawą działania sądu są przepisy regulujące dopuszczalność środka oraz skutki wynikające z jego niedopuszczalności, a nie art. 25; przepis ten może być jednak stosowany przez analogię (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 kwietnia 1997 r., III CKN 71/97; z 9 lipca 1997 r., II CKN 257/97; z 6 kwietnia 2007 r., z 16 kwietnia 2008 r., V CZ 17/08, OSNC-ZD 2009, Nr 1, poz. 8; z 22 marca 2012 r., V CZ 157/11; z 17 kwietnia 2021 r., II CSK 226/20).

Z powyższych względów zasadnym jest ponowne sprawdzenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Jeśli przekracza ona kwotę 20.000 zł należy uznać, że sprawa nie została prawidłowo rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, a tylko

w takim przypadku skarga kasacyjna wniesiona od wyroku wydanego w tej sprawie nie jest dopuszczalna z mocy art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c.

W związku z powyższym stwierdzić należy, że brak było podstaw do odrzucenia skargi i Sąd Najwyższy na podstawie. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

[SOP]

r.g.